

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

6. An elementa possint generare elementa distinctæ speciei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

rius elemēti, quā forma aquae, aut ignis, quia quādo producit dispositio ad formam aliquam, illa forma debet introduci naturaliter. Probatur antecedens, quia combinatio quatuor qualitatum in aliquo gradu ex gradibus, in quibus debent esse simul in subiecto, antequam expellantur duae ex illis, necessario debet esse dispositio ad formam mixti, aut alterius elementi.

43. *Obiicit tertio*, flamma ignis, quando destruitur, conuertitur in aërem, & hoc actione ipsius aëris: ergo aër conuertit ignem immediate in se.

Respondeo negando antecedens pro secūda parte, quod probō manifesta experientia, quia si quis subtraheret pabulum igni distanti à maxima flamma, periret: sed certum est quod in illo instanti non possit conuerti in aërem actione aëris: ergo non conuertitur in aërem virtute aëris.

Respondeo secundo, negando antecedens pro secunda parte, quia licet desinat tum, non conuertitur in aërem, sed in aliquas exhalationes, aut alias similes substantias tenues.

Obiicit quarto, Philosophum 2. de gen. c. 4. qui ait, elementa esse in se inuicem transmutabilia: ergo quodlibet potest generare sibi simile ex quolibet alio immediate.

Respondeo, negando consequentiam: sufficit enim ad veritatem istius locutionis quod possint generari ex se inuicem mediate.

Deinde, si loquatur Philosophus de immediata transmutatione, potest adhuc esse verum per hoc, quod quodlibet possit in se conuerrere quodcumque aliud etiam immediate, si inueniret ipsum per alias causas sufficienter dispositum; hoc autem est contra conclusionem, quae tantum negat elementa actione sua sola posse quaelibet alia in se conuerrere.

An symbola elementa facilius conuertantur in se inuicem, quam dissymbola.

44. *Quaerit*, an si elementa conuerterent se in se inuicem, facilius esset elementis symbolis conuerrere se quā dissymbolis. Huius quaesiti pars affirmatiua communiter tenetur, & solet probari, quia facilius est agenti expellere duas qualitates cōtrarias à subiecto quā vnā solam: sed, ut vnum elementum conuertat aliud symbolum, deberet per se tantum expellere vnā qualitatem, nempe illam, in qua non conuenit; ut vero conuerteret dissymbolum, deberet expellere per se duas qualitates contrarias suis: ergo facilius potest conuerrere elementum symbolum quam dissymbolum.

Hec probatio, imprimis supponit falsum in sententia nostra, nempe quod elementa symbola conueniunt in vna qualitate, & disconueniunt in altera: nam cum terra sit sicca & calida, in vtraque qualitate conuenit cum igne, cui & symbola, & in vtraque disconuenit cum aqua & aëre, quibus est dissymbola; & cum aër sit humidus & frigidus, in vtraque qualitate conuenit cum aqua, cui est symbolus, & in neutra conuenit cum igne, aut terra, quibus est dissymbolus. *Præterea*, quamuis terra esset frigida & sicca, & aër humidus & calidus, ac propterea conuenirent in vna tantum qualitate cum elementis sibi symbolis, ut supponitur in hac probatione, adhuc difficile est ostendere quod facilius sit agenti expellere per se vna qualitate aliam qualitatem contrariam, quā duas; quando habet duas contrarias illis duabus per se expellendis, per quas eas expellat: tam enim videtur facile per calorem, & siccitatem expellere frigus, & humiditatem, aut è contra, quam per solum calorem solum frigus aut contra. Vnde maior præmissæ probationis facile negari posset.

Nec tollitur vis huius replica dicendo quod facilius sit agenti agere per vnā solam virtutem quā per duas, ut patet experientia, quia constat quod facilius sit homini per potentiam visuam solam videre bene, quā per visuam & auditivam videre, & audire.

Nam contra hoc est, quod quamuis hoc verum sit in potentiis vitalibus requirētibz attentionem, & conatum; non tamen in potentiis naturalibus non vitalibus, quæ non requirant huiusmodi conatum, ac attentionem, nec fatigantur in suis operationibus.

Probatur eadem pars aliter in sententia assēntēte terram

esse siccam & frigidam, & aërem humidum & calidum; aquam vero humidam ac frigidam, & ignem calidum & siccū: facilius est igni expellere per se frigus infra summum à terra, quā frigus summum ab aqua: ergo facilius est elemento conuerrere symbolum in se, quā dissymbolum.

Hæc etiam probatio non sufficit, quia licet probet fortassis quod sit facilius igni conuerrere terram, quā aquam; tamen non probat vniuersaliter, quod sit facilius elemento conuerrere symbolum quā dissymbolum, quia non sequitur inde quod sit facilius igni expellere humiditatem summam ab aëre, quā humiditatem infra summum ab aqua: (in quo gradu humiditas reperitur in illis secundum sententiam quæ in hac probatione supponitur) deinde non probat quod facilius sit aquæ expellere siccitatem summam à terra, quā infra summam ab igne, quamvis forte probet quod facilius esset ipsi expellere calorem infra summum ab aëre, quā summum ab igne.

Deinde quamuis frigus summum difficiliter tolli potest, quā frigus infra summum, tamen fortassis est facilius igni tollere frigus summum ab aqua, quā infra summum à terra, propter duritiem terræ supra aquam.

46. *Probari posset eadem opinio* in sententia nostra, qui ponimus elementa symbola conuenire in vtraque qualitate; quia facilius est igni augere calorem terræ, quā expellere totum frigus aquæ, & humiditatem eius: ergo facilius est ipsi conuerrere terram symbolam in se, quā aquam dissymbolam.

Verum hæc etiam probatio non probat vniuersaliter hanc partem: nam non probat quod terræ facilius sit conuerrere ignem, quā aquam, & oppositum potius constat, quia non potest vlla ratione expellere aliquid de calore ignis, aut siccitate; potest vero aliquid tollere de frigore aquæ, & humiditate.

Itaque concludo: quando dicitur quod facilius sit conuerti symbola in symbola, quā dissymbola; hoc non intelligi per ordinem ad actiuitatem ipsorum elementorum: sed quatenus ex natura rei facilius est symbolū per alia agentia disponi ad formam elementi symboli, quā dissymboli; quia magis accedit dispositio symboli cum dispositione alterius symboli, quā cum dispositione dissymboli.

Q V Æ S T I O VI.

An elementa possint generare elementa distinctæ speciei.

47. *D* Vas difficultates continet hæc quaestio: *Prima*, an vnum elementum possit producere aliud elementum distinctæ speciei, verbi gratia, ignis terram, aut aquam, aut aërem. *Secunda*, an duo elementa distinctæ rationis possint producere tertium elementū, verbi gratia, ignis, & aër aquam, aut terram; vel ignis & aqua aërem, aut terram. Pro resolutione aduertendum ex dictis *quaest. 4.* secundum nos aquam & aërem esse symbola inter se, & dissymbola igni & terræ; & similiter ignem & terram esse symbola inter se, & dissymbola aquæ & aëri.

In sententia vero aliorum, qui ponunt terram frigidam, & aërem calidum, ignis & aër sunt symbola, & ignis etiam, ac terra; ignis vero, & aqua sunt dissymbola: aqua autem, & aër sunt symbola, & aqua etiam, ac terra; aër vero, & terra sunt dissymbola. Vnde sequitur primo quod duo tantum sunt paria elementorum dissymbolorum, nempe ignis ac aqua, & aër ac terra; quatuor vero sunt paria elementorum symbolorum; nempe aqua & aër, & aqua ac terra, ignis & aër, & ignis ac terra in hac sententia; in sententia vero nostra è contra duo sunt paria symbolorum, & quatuor dissymbolorum.

Sequitur secundo, Elementa symbola in nostra sententia conuenire in vtraque qualitate, in alia vero sententia in vna tantum.

CONCLUSIO I.

48. *Vnum elementum non potest producere aliud elementum distinctæ rationis.* Hæc est communis.

Probatur à Runio 2. de gen. cap. 6. quaest. 3. quia si vllum elementum

elementum possit aliud producere, vel tanquam causa vniuoca, vel tanquam causa æquiuoca: non tanquam vniuoca, quia est distinctæ speciei à quolibet alio elemento; non tanquam æquiuoca, quia æquiuoca causa debet esse perfectior effectû, & præterea debet continere ipsum eminenter; sed ex elementis aliqua aliis sunt imperfectiora: ergo non possunt illa alia perfectiora producere. Deinde, quæ sunt aliis perfectiora non continent illa eminenter; Primo, quia forma substantialis etiam perfectioris elementi limitata est ad propriam speciem, sicut & mixta elementis perfectiora. Secundo, quia non potest producere dispositionem sufficientem ad formam alterius elementi distinctæ speciei.

Hæc probatio adhuc fufius ab hoc autore proposita reduci potest breuius ad hoc: Forma cuiuslibet elementi est limitata ad propriam speciem, nec vllum elementum potest producere dispositiones ad formam alterius elementi: ergo nullum elementum potest generare aliud elementum distinctæ speciei.

49. Sed certe in hac probatione, siue hoc modo breuius, siue vt ab ipso Rursus prolixius proposita, manifeste petit principium: dubitatur enim de limitatione formæ elementi, & defectu virtutis ad producendam dispositionem ad formam alterius elementi; & quantum ad hoc vltimum in sententia, quæ ponit quod terra sit sicca, & calida, videretur omnino quod ignis posset producere dispositiones ad eius productionem non minus, quam ipsa terra, quia potest producere tantum caloris, ac siccitatis, quantum potest terra. Neque ex eo quod mixta elementis perfectiora sint limitata ad proprias species tantum, sequitur quod elementa sint sic limitata, quia maior vis actiua respectu generationis substantialis potest competere rei imperfectiori, quam perfectiori, vt patet in Angelis, qui non possunt producere vllam substantiam; & in adamante, & cælis, quæ non possunt producere aliam rem sibi similem; cum tamen sint perfectiora igne, qui potest alium sibi similem producere.

Probat ergo aliter, quia nulla experientia constat vllum ex elementis posse vllum aliud producere, quantumvis applicentur, & sibi inuicem, & aliis quibuscunque mixtis; & ex eo, quod quodlibet elementum, si habeat vllam actiuitatem generatiuam, habeat sine dubio virtutem generatiuam sui similis: ergo non debet habere virtutem generatiuam formæ oppositæ non disponentis ad formam suam; sed potius impediens eius productionem.

CONCLUSIO II.

50. Duo elementa nequeunt producere tertium elementum distinctæ rationis, v.g. ignis, & terra aquam, aut aqua, & aer ignem.

Probat Rursus vniuersaliter, quia nullum vnum ex elementis continet aliud eminenter: ergo nec duo simul. Probat consequentiam primò, quia duo elementa non efficiunt vnum tertium per se substantialiter perfectius singulis, & eminenter continens aliquid, quod singula per se non continerent: ergo. Secundo, nulla duo elementa habent eminentiorem formam quam singula seorsim: ergo si singula seorsim nequeant producere aliud elementum, nec vtrumque simul id facere potest.

Confirmatur, quia duo elementa non producant dispositiones per se in ordine ad tertium, sed in ordine ad propriam formam: ergo si sequitur tertia forma, sequetur per accidens, & consequenter duo elementa non producant per se tertium elementum.

Verum hæc etiam probatio cum confirmatione patitur suas difficultates. Quod vt videatur, Respondeo negando consequentiam, quæ si valeret, probaret, quando nulla ex duabus causis posset per se producere effectû, quod nec vtraque simul illam posset producere: quod manifeste falsum esse patet ex eo, quod nec intellectus solus, nec species sola possit producere intellectionem; vtrumque tamen simul eam producere possint: & idem est de habitus caritatis supernaturalis, ac voluntate respectu amoris supernaturalis; & vniuersaliter de quibuscunque causis essentialiter subordinatis quantum ad aliquem effe-

ctum. Ad primam autem probationem consequentia dico, peti manifeste principium in antecedenti: id enim negaret aduersarij, quod assumitur, loquendo de aliquo vno sufficienti vnitatem ad causandum aliquem effectum: quem admodum enim vt dixi, duæ causæ subordinatæ faciunt vnam causam totalem sufficientem ad producendum aliquem effectum, qualis neutra ex illis seorsim sumpta possit producere: ita de duobus elementis discuti potest, nisi oppositum aliunde, quam ex hac ratione probetur. Ad secundam probationem eiusdem consequentia Respondeo similiter, peti principium in antecedenti: nam sicut duæ illæ formæ simul sumptæ sunt perfectiores quam vlla vna ex illis, ita possunt esse eminentiores quantum ad producendum aliquem effectum, quam vlla vna ex illis, & oppositum asserere absque probatione, est assumere quod erat probandum ac consequenter, vt dixi, petere principium. Quod etiam petitur similiter in confirmatione: qui enim assereret duo elementa per se producere tertium, diceret consequenter ea per se producere dispositiones ad illud.

51. Melius ergo longe probatur duo elementa non posse producere tertium. Primo, quia si sint symbola, vel conueniunt in vtraque qualitate, vt nos tenemus de igne, & terra, & de aere, & aqua; & sic certum est, quod non possint producere vllam ex qualitatibus dispositiuis ad alterutrum ex duobus aliis alimentis, & consequenter nõ habeant virtutem productiuam formæ substantialis vllius ex illis: neque enim ignis & terra, si sint sicca, & calida, possunt producere humiditatem, aut frigus, nec aer & aqua si sint humida, & frigida, possunt producere calorem, aut siccitatem.

Vel disconueniunt in vna qualitate, vt disconuenit ignis, & terra in frigiditate, si terra sit frigida; & aqua, ac aer in calore, si aer sit calidus; & etiam aer, & terra: & tunc vnum tantum ex illis disponet, & alterum nihil faciet ad dispositionem, & consequenter etiam nihil faciet ad productionem formæ substantialis, vnde si hæc producat, producat ab vno solo elemento, nempe à disponente; non vero ab vtroque. Quod autem vnum solû disponet, sic probo discurrendo per singula patia elementorum symbolorum, quia ignis & terra non possunt disponere ad formam aquæ, nisi per productionem frigoris, cum non possint producere humiditatem; sed sola terra potest producere frigus, & ignis potius impedit, imo tam impedit, vt eo applicato nunquam possit produci frigus sufficiens ad formam aquæ.

Deinde ignis, & terra non possunt producere formam aeris, nisi introducendo calorem, sed solus ignis producit calorem. Rursus aqua, & aer non possunt disponere ad ignem, nisi producendo calorem; nec ad terram, nisi producendo frigus, sed solus aer potest producere calorem & sola aqua frigus: ergo. Si vero elementa sint dissymbola vt est aqua, & ignis secundum omnes, & aer, ac terra secundum sententiam ponentem terram frigidam, & aerem calidum, non possunt producere dispositionem ad tertium: quod ostendo, quia aqua, & ignis non possunt disponere ad terram, nisi producendo siccitatem, & frigus, sed certum est non posse ignem, cuius solius est producere siccitatem, eam producere, quin simul producat calorem; vnde si impediatur à producendo calore, impediatur etiam à siccitate producenda: sed vel impediatur ab aqua, vel aqua non producat frigus competens: ergo simul applicata nequeunt producere dispositionem sufficientem ad terram. Idem discursus potest fieri de vtriusque respectu aeris, ad quem dispositio deseruiens est calor, & humiditas, vt iam suppono: sed aqua nequit producere humiditatem absque frigore ex se, neque potest frigus producere, si producat ignis calorem requisitum ad aerem. Eodemque modo potest discuti de aere, & terra respectu ignis, & aquæ: ergo à primo ad vltimum, neque duo symbola neque duo dissymbola possunt producere aliud tertium elementum.

52. Confirmatur, quia illæ causæ, quæ impediunt se inuicem in productione alicuius dispositionis totalis, non possunt esse per se ordinatæ ad producendam illam dispositionem,

N n n

positionem, neque formam ad illam sequentem, sed elementa dissymbola impediunt se inuicem in productione dispositionis totalis ad formam alterius elementi, ut patet ex dictis: ergo non sunt per se ordinata ad eam producendam, nec consequenter debent dici habere virtutem productiuam respectu ipsius.

Confirmatur secundo, quoad elementa symbola, quia illud non debet ceteri causa alicuius effectus substantialis, quando ille effectus perinde produceretur, siue ipsum adesset, siue non: sed elementum tertium, quod produceretur ad praesentiam duorum symbolorum, perinde produceretur, siue alterum ex duobus adesset, siue non, quandoquidem alterum ex illis non producit ullam ex qualitatibus dispositiuis ad ipsum ut dictum est: ergo.

Probari potest breuiter, & clarius in nostra sententia, quia duo elementa symbola non possunt producere ullam ex qualitatibus primis tertij elementi, quia sunt ipsi necessarii dissymbola, v. g. ignis, & terra, aqua & aer, & aqua & aer, igni & terrae: ergo duo symbola nequeunt producere tertium.

Præterea ex duobus dissymbolis alterum nequit producere ullam qualitatem ex dispositiuis ad tertium, quandoquidem debet ipsi esse dissymbolum: ergo neque duo dissymbola possunt producere tertium.

53. *Quæres*, an mixtum possit producere aliquod elementum.

Respondetur, cum comuni negatiue, quia non habet vllū mixtum qualitates dispositiuis ad formam elementi in ea intentione, in qua requireretur: quodlibet enim mixtum habet qualitates primas in gradibus remissis solummodo.

Confirmatur, quia si consideremus mixtum quodecumque, quatenus præcise continet quodcumque ex elementis, etiam illud quod prædominatur in ipso est imperfectius illo elemento contento: secundum alias autem formalitates quas includit, & secundum quas excedit elementa in perfectione (ut supponitur) non potest concurrere ad productionem vllius elementi: ergo absolute dicendum est, quod nullum mixtum possit producere elementum: nec refert quod sit perfectius elemento quocumque, quia homo est perfectior lapide, quem tamen nequit producere.

Q V Æ S T I O VII.

De situ Elementorum.

54. *Communitur* supponuntur hæc quatuor elementa ita se habere, ut terra sit infima, & supra hanc immediate aqua; supra aquam vero aer, & denique supra aerem in supremo loco vsque ad concavum Lunæ ignis.

Circa hoc autem imprimis certum est aquam, licet habeat ubique sub se terram: tamen in multis partibus etiam habere terram supra se, ut patet in aquis subterraneis. Deinde certum est, quod aqua non sit in omnibus locis infra terram & aerem, cum ad oculum pateat supra terram quoad maximam partem eius esse aerem tam immediate, quam vllibi est supra aquam; Vnde sensus huius communis hypothesis, seu suppositi videtur esse, quod qua parte sunt supra se inuicem hæc quatuor elementa, retineant prædictum ordinem; adeo ut si relinquerentur suæ naturæ absque impedimento aliquo, necessariò terra caderet naturaliter sub igne, aere, & aqua; & aqua sub igne & aere, & aer ipse sub igne. In hoc autem sensu experientia videtur colligi veritas eius, nisi quatenus dubitari possit de existentia ignis sub cælo Lunæ, quæ difficultas hic examinanda est. Et quamuis in supplemento meo ad dist. 14. secundi eam resolverim, hic tamen iterum tanquam in proprio loco resoluenda videbatur.

Omissis autem variis aliis sententiis de loco ignis ibi videndis, hic tantum duas proponam. *Prima* est, quod elementum ignis in maxima quantitate & statu connaturali suo resideat in concavo Lunæ, hoc est immediate sub superficie concava Lunæ ex qua occupat totum spatium vsque ad superficiem conuexam aeris, quemadmodum aer totum spatium à superficie concava ignis vsque ad superficiem conuexam terræ & aquæ. Hanc senten-

tiam supponit noster Doctor supra absque vlla tamen probatione tanquam Aristotelis & communem Peripateticorum, quam etiam supponunt ex sanctis Patribus, Origenes, Basilus, Clemens Alexandrinus, Hieronymus, & Augustinus supra citati.

Altera sententia opposita est, quod ignis nullo modo reperiatur in concavo Lunæ supra aerem. Hanc tenet Franciscus Patritius, Scipio Capicinus, Alexander Tassoni, Paulus Aresius supra citati, & alij plures quos sequitur Arriaga hic num. 67.

CONCLUSIO I.

55. *Quod ad rationem attinet*, probabilis videtur ignem non reperi sub cælo Luna immediate: si vero authoritas spectetur, longe probabilis est, quod reperiatur ibi. Hæc quoad primam partem est iuxta secundam sententiam; & quoad secundam est iuxta primam; nec credo eam negandam ab authoribus secundæ sententiæ.

Probat autem secunda pars, quia Doctores tenentes primam sententiam sunt longe maioris authoritatis, quam qui tenent hanc, ut patet. *Probat prima pars*. Primo, quia nulla est ratio aut experientia, unde colligatur, quod resideat in illo loco; neque assignari potest vllum emolumentum, aut ornamentum, quod accederet vniuerso ex eo quod sit ibi magis quam si non esset.

Dices colligi, quod sit ibi ex experientia illa, qua constat quod ascendat sursum supra aerem motu naturali; nam elementa non debent habere motum naturalem nisi ad loca sua naturalia, unde terra & aqua non mouentur nisi deorsum ubi est locus naturalis ipsorum: ergo cum ignis moueatur sursum supra aerem, debet dici quod locus naturalis ipsius sit supra aerem.

Confirmatur, quia debet habere aliquem locum naturalem peculiarem sibi, non circa centrum mundi, ut aliqui putauerunt, quia alias deberet potius eo moueri quam sursum; nec alius aliquis assignari potest nisi supra aerem: ergo est supra aerem.

Confirmatur secundo, quia debet habere aliquem locum, in quo possit naturaliter quiescere: sed nullibi quiescit nisi supra aerem: ergo ibi residet tanquam in loco naturali suo. Hoc est potissimum fundamentum à ratione oppositæ sententiæ.

56. *Sed contra primo*, quamuis ex toto discursu haberetur, quod locus naturalis ignis, in quo posset quiescere, esset supra aerem & sub cælo Lunæ; tamen inde non sequitur quod de facto sit ibi collocatus, sed solum in partibus illis ubi apud nos reperitur: nam cum nullum possit vniuerso emolumentum accedere ex eo, quod collocaretur in illo loco, & maximum accederet emolumentum ex eo, quod possit apud nos reperi, non debet inuoluntate supra aerem collocari.

Confirmatur hoc, quia aqua non minus habet pro loco naturali centrum terræ, quam ipsamet terra, ut mihi patet euidenter, quia si remoueretur impedimentum terræ, descenderet vsque ad illud centrum naturaliter, tam bene quam terra ipsa, & idem est de lapidibus qui mouerentur ad illud centrū si non obstaret terra, quæ ipsa etiam impediri posset à descensu, si interponeretur lapides aut ligna, ut patet: sed hoc non obstante non ponitur de facto aqua, lapides aut ligna esse immediate circa centrū terræ: ergo quauis ignis peteret esse supra aerem, non debet dici quod de facto sit supra aerem, nisi id aliunde constet.

57. *Confirmatur secundo*: quamuis aqua petat naturaliter esse supra terram, ut supponunt aduersarij, tamē non debet dici esse supra terram ex omni parte, neque deberemus dicere, quod esset supra terram vlla in parte, nisi id aliunde nobis constaret, quam ex eo, quod naturaliter petat esse supra terram: ergo quamuis ignis naturaliter petat esse supra aerem, non debemus ex hoc dicere quod sit supra aerem.

Confirmatur tertio: quia non minus petit ignis qui dicitur esse supra aerem, esse ibi, quam qui apud nos est; nam ex eo, quod petit ignis noster eò ascendere, colligitur quod ignis ille qui est ibi, petat esse ibi: sed non sequitur ex appetitu ignis nostri, quod sit ibi: ergo neque ex appetitu vllius ignis id sequitur.

Confirma

An mixtum
possit pro-
ducere
elemen-
tum.

Replica
que est
fundamē-
tū oppo-
sitæ sen-
tentie.